

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **F. F.**, zast. Mgr. Petrem Olexou, advokátem, se sídlem v Pardubicích, Závod míru 2737, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, Praha 5, Křížová 25, o starobní důchod, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 4. 7. 2003, č. j. 28 Ca 74/2002 – 26,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 16. 11. 2001, č. X přiznala žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení žalobci od 28. 1. 2001 dílčí starobní důchod podle ustanovení § 30 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění, a podle Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení ve výši 716 Kč měsíčně. V odůvodnění rozhodnutí uvedla, že výše důchodu se skládá ze základní a procentní výměry. Základní výměra důchodu činí 1310 Kč měsíčně. Procentní výměra důchodu se stanoví procentní sazbou z výpočtového základu, který činí 9563 Kč. Jeho výše odpovídá osobnímu vyměřovacímu základu ve výši 18 825 Kč za roky 1986 – 2000. Procentní výměra ke dni vzniku nároku na důchod za 44 roky pojištění činí 66 % vyměřovacího základu – 6312 Kč měsíčně. Snížení procentní výměry za 213 dnů z doby od přiznání důchodu do dosažení důchodového věku činí 3 %, což je 286 Kč měsíčně. Výše procentní výměry činí 6026 Kč měsíčně. Podle Smlouvy o sociálním zabezpečení mezi ČR a SR činí dílčí důchod poměrnou část plného

starobního důchodu, odpovídající době pojištění žalobce na území České republiky po 31. 12. 1992, která je stanovena podle vzorce: $6026 \times 1465 / 15\,031 = 588$ Kč měsíčně. Pro nárok a výši důchodu bylo žalobci započteno v českém důchodovém pojištění 1465 dní pojištění (náhradní doba pojištění je omezena na 80 %), a ve slovenském důchodovém pojištění 13 566 dní pojištění (bez doby zaměstnání do osmnácti let), celkem tedy 15 031 dní pojištění. Základní výměra činí 1310 Kč a tato náleží ve výši odpovídající době pojištění žalobce na území ČR po 31. 12. 1992, - je stanovena podle vzorce $1310 \times 1,465 / 15\,031 = 128$ Kč měsíčně. Od 28. 1. 2001 náleží tedy celkem dílčí starobní důchod 716 Kč měsíčně. Ode dne přiznání dílčího starobního důchodu budou s jeho doplatkem zúčtovány částky vyplacené na dílčím částečném invalidním důchodu, který žalobci od téhož dne nenáleží. V oznámení o výplatě důchodu, které je součástí napadeného rozhodnutí, bylo mj. uvedeno, že doplatek za 28. 1. 2001 – 5. 1. 2002 ve výši 1649 Kč je zadržován k úhradě přeplatku na důchodové dávce za období od 6. 1. 1998 do 5. 7. 1999, a o jeho zúčtování bude rozhodnuto dodatečně.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce žalobu v níž namítal, že mu není jasné, o jaký doplatek za dobu od 28. 1. 2001 do 5. 1. 2002 se jedná. Dále žádal o vysvětlení zápočtu dob v českém důchodovém zabezpečení a o zaslání přehledu všech dávek, které mu byly žalovanou vyplaceny. V průběhu řízení dále namítal, že počet odpracovaných dnů ve smyslu § 34 odst. 1 a § 35 směrem dolů, ho poškozuje o 0,8 dne. Dále tvrdil, že došlo k porušení ustanovení čl. 20 odst. 2 Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou č. 228/1993 Sb. (dále též jen Smlouva), tím že žalovaná zcela pominula skutečnost neexistence zaměstnavatele žalobce v době zániku Federace České a Slovenské republiky. V této době byl žalobci vyplácen plný invalidní důchod a jeho trvalý pobyt byl a je v České republice. Navrhoval, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno a byl mu přiznán starobní důchod ve smyslu zákona č. 155/1995 Sb. (plný ve spojení s čl. 20 odst. 2 Smlouvy).

Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 4. 7. 2003, č. j. 28 Ca 74/2002 – 26 žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ve svém rozhodnutí vycházel z vyjádření žalované ze dne 17. 4. 2002, 18. 6. 2003 a vyjádření, které podala při jednání soudu, v němž žalovaná konstatovala, že žalobci byl od července 1991 přiznán nejprve plný invalidní důchod. S ohledem na výsledek kontroly zdravotního stavu provedené na Okresní správě sociálního zabezpečení v Pardubicích dne 11. 11. 1997, kdy bylo zjištěno, že žalobce je nadále pouze částečně invalidní, požádal tento o částečný invalidní důchod a tato dávka mu byla přiznána od 6. 1. 1998. Následnou kontrolou však žalovaná zjistila, že posledním zaměstnavatelem žalobce před rozdělením federace byl zaměstnavatel se sídlem na území Slovenské republiky, a proto s odkazem na čl. 20 Smlouvy byl k rozhodování o dávce příslušný slovenský nositel pojištění. Žalovaná podle jejího názoru neoprávněně přiznaný částečný invalidní důchod odňala a za dobu jeho výplaty vykázala přeplatek. Rozhodnutím ze dne 6. 1. 1998 byl žalobci přiznán dílčí částečný invalidní důchod podle § 44 zákona č. 155/1995 Sb. a podle čl. 11 citované Smlouvy. Žalobce uplatnil dne 15. 1. 2001 žádost o předčasný starobní důchod podle ustanovení § 30 zákona č. 155/1995 Sb., přičemž rozhodnutí o jeho přiznání je předmětem přezkumného soudního řízení. Žalovaná pak dále připojila číselnou specifikaci, kterou důvodnost přeplatku ve výši 1649 Kč potvrzovala. Z ní vyplynulo, že žalobci náleželo od 28. 1. 2001 do 5. 1. 2002 na výplatě dávky 8116 Kč, v tomtéž období bylo vyplaceno 6467 Kč a vzniklý nedoplatek ve výši 1649 Kč žalovaná zadržela na úhradu přeplatku vzniklého přeplácením nedůvodně přiznaného částečného invalidního důchodu.

K námitce nesprávného zápočtu doby pojištění žalovaná odkázala na ustanovení §§ 34 odst. 1 a 35 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. Zdůraznila, že do doby pojištění se náhradní doby pojištění započítávají pouze v rozsahu 80 %. Je tak zřejmé, že doba pobírání plného invalidního důchodu od 1. 1. 1993 do 5. 1. 1998 v rozsahu 1831 dní mohla být pro účely výpočtu procentní výměry starobního důchodu hodnocena toliko v rozsahu 1464 dnů. Žalovaná připustila, že nesprávným matematickým postupem při zaokrouhlování této doby žalobce poškodila o jeden den pojištění, avšak upozornila, že tato skutečnost sama o sobě nemá vliv na správnost rozhodnutí. Pokud jde o námitku nesprávné aplikace smlouvy, setrvala žalovaná na správnosti svého postupu. Ustanovení čl. 20 odst. 1 Smlouvy vyložila tak, že neměl-li občan zaměstnavatele v době rozdělení federace, je potřebné vrátit se do doby minulé, přičemž tento výklad je umožněn citací „nebo naposledy před tímto dnem“ – míněno dnem rozdělení federace. Navrhovala zamítnutí žaloby.

Krajský soud v odůvodnění napadeného rozsudku dále konstatoval, že námitka nesprávného zápočtu doby pojištění v českém důchodovém systému byla objasněna žalovanou, s jejímž výkladem se soud zcela ztotožnil. Krajský soud se ztotožnil i s výkladem učiněným žalovanou ve vztahu k čl. 20 odst. 1 Smlouvy v kontextu čl. 11 odst. 1. Uvedl, že je nesporné, že poslední zaměstnavatel žalobce měl před rozpadem federace sídlo na území Slovenské republiky a tomuto výkladu nemůže být na překážku ani žalobcem uváděná situace spočívající v pobírání plného invalidního důchodu v době rozhodné pro určení nositele výplaty dávky. Krajský soud dále konstatoval, že se zabýval i otázkou, zdali by žalobce s ohledem na dobu zaměstnání vykázanou výlučně na území České republiky splnil podmínky nároku na starobní důchod podle ustanovení § 30 zákona č. 155/1995 Sb., a to s přihlédnutím k době pojištění získané výlučně na našem území. Z údajů ve správním spise však vyplynulo, že žalobce po ukončení střední školy v roce 1959 pracoval na území České republiky toliko do roku 1967 a následně vykonával zaměstnání pro zaměstnavatele se sídlem na území Slovenské republiky. Je tedy zřejmé, že tak nezískal zákonem požadovanou dobu zaměstnání v rozsahu nejméně 25 let a tudíž ani nemohlo dojít ke splnění podmínek zákonem vyžalovaných pro vznik nároku na starobní důchod. Za takto zjištěného skutkového stavu věci soud žalobu jako nedůvodnou zamítl podle § 78 odst. 7 s. ř. s.

Proti tomuto rozsudku podal včas kasační stížnost žalobce (dále též jen stěžovatel) z důvodu nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Namítal, že již v podání ze dne 4. 6. 2003 adresovanému krajskému soudu uvedl informaci o nález Ústavního soudu v analogicky shodné věci, tj. v aplikaci Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení na občany České republiky. Jedná se o nález II. ÚS 405/02. Přesto se Krajský soud v Hradci Králové s tímto rozhodnutím Ústavního soudu nevypořádal a pominul tak práva občana vyplývající z Listiny práv a svobod. Dále namítal, že z obsahu spisu krajského soudu je prokázán nárok žalobce na vyměření starobního důchodu podle předpisu platných v České republice za dobu zaměstnání v ČSFR (do přiznání invalidního důchodu) i z náhradní doby (pobírání invalidního důchodu). Navrhoval, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení, v němž budou plně respektována práva žalobce vyplývající z Listiny práv a svobod jako občana České republiky na rovnost občanů v právech na hmotném zabezpečení ve stáří.

Žalovaná ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvedla, že Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení ze dne 29. 10. 1992 vyhlášena pod č. 228/1993 Sb. je smlouva prezidentského charakteru, která odpovídá požadavkům

čl. 10 Ústavy; vyslovil s ní souhlas nejvyšší zákonodárný orgán, byla ratifikována a vyhlášena ve Sbírce zákonů. Smlouva je tedy bezpochyby ve smyslu Ústavy – součástí českého právního řádu, má zcela stejné postavení jako ostatní mezinárodní smlouvy sjednané s cílem koordinovat systémy sociálního zabezpečení. Rozhodnutí o důchodových nárocích stěžovatele není v rozporu s Listinou práv a svobod. Ústavně zaručené právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele, je deklarováno zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který stanoví podmínky, za kterých vzniká pojištěncům právo na dávky důchodového pojištění a mezinárodními smlouvami o sociálním zabezpečení. Zmíněné právo však nezaručuje jen zákon o důchodovém pojištění a uvedená Smlouva, ale i další předpisy o sociálním zabezpečení. Článek 20 Smlouvy obsahuje kritéria pro hodnocení dob zaměstnání občanů v bývalém Československu českou nebo slovenskou stranou podle sídla zaměstnavatele a podle trvalého pobytu důchodce. Avšak při zvolení jakéhokoliv jiného kritéria ve smlouvě by vždy existovala větší nebo menší skupina osob, která by projevovala svou nespokojenost a vždy by mohla poukazovat na nespravedlnost řešení důsledků (rozdělení Československa) a požadovat přiznání vyššího důchodu od státu druhého. To má přímou souvislost v úrovni sociálního zabezpečení obou států, kdy po roce 1993 začaly vznikat rozdíly mezi hodnotou slovenských a českých důchodů. Žalovaná uvedla, že s právním názorem krajského soudu vysloveném v napadeném rozsudku se plně ztotožňuje.

Poté byl spis předložen Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud přípisem ze dne 14. 4. 2005 vrátil věc krajskému soudu bez rozhodnutí o kasační stížnosti. Uvedl, že v kasační stížnosti není vůbec uvedeno, z jakých důvodů obsažených v ustanovení § 103 odst. 1 s. ř. s. je kasační stížnost směřující proti rozsudku ze dne 4. 7. 2003, č. j. 28 Ca 74/2002 – 26, podávána. Obecný odkaz na Ústavní nález II. ÚS 405/02 (a jeho připojení) je v tomto směru nedostačující. Rovněž není patrné, z čeho stěžovatel dovozuje, že z obsahu spisu je plně prokázán nárok žalobce na vyměření starobního důchodu podle předpisů platných v České republice. Zavázal proto krajský soud, aby vyzval zástupce stěžovatele k doplnění kasační stížnosti podle § 106 odst. 3 s. ř. s., zejména o sdělení, z jakých důvodů (které musí být obsahově popsány a podřazeny důvodům uvedeným v § 103 odst. 1 s. ř. s.), stěžovatel rozsudek krajského soudu napadá. Současně uvedl, že bude třeba, aby byl zástupce stěžovatele upozorněn na to, že pokud nedoplní kasační stížnost ve shora uvedeném směru, bude kasační stížnost odmítnuta.

V doplnění kasační stížnosti stěžovatel uvedl, že je jí napaden rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové v celém rozsahu. Dále konstatoval, že stížnost je podána ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a/ zákona č. 150/2002 Sb. z důvodu nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek z hledisek ustanovení § 109 odst. 2 a 3, vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti.

Stěžovatel se v kasační stížnosti dovolává důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a/ s. ř. s. a tvrdí, že napadený rozsudek je nezákonný, neboť v analogicky shodné věci, v nálezu II. ÚS 405/02, aplikoval Ústavní soud Smlouvu mezi ČR a SR jinak.

Nejvyšší správní soud zjistil z obsahu správního spisu, že stěžovatel, narozený X, požádal dne 4. 6. 1991 o invalidní důchod. Podle žádosti o tento důchod v letech 1955 až 1959 studoval střední průmyslovou školu technologickou v P., v období od 29. 10. 1959 do 31. 12. 1961 vykonával vojenskou službu, od 15. 7. 1959 do 31. 12. 1961 pracoval v Z. m., od 15. 1. 1962 do 31. 7. 1964 pracoval v českých výrobních krmiv P., od 3. 8. 1964 do 31. 12. 1967 – V.P., od 9. 1. 1968 do 31. 12. 1979 pracoval v – Š. d. ú.v B. od 1. 1. 1980 do 30. 4. 1981 – R. z. B., od 1. 5. 1981 do 31. 12. 1984 – P. n. p. B., od 1. 1. 1985 do sepisu této žádosti – S. s.p. B.. V období od 6. 7. 1991 do 6. 1. 1998 pobíral plný invalidní důchod od České správy sociálního zabezpečení. V době pobírání plného invalidního důchodu nikde nepracoval. Poté mu byl přiznán zřejmě částečný invalidní důchod (rozhodnutí však není ve spise), a rozhodnutím ze dne 26. 4. 2001 mu byl přiznán Českou správou sociálního zabezpečení dílčí částečný invalidní důchod podle § 44 zákona č. 155/1995 Sb. a podle Smlouvy mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení. V době pobírání částečného invalidního důchodu stěžovatel pracoval u S. s. p. B. a ke dni 27. 1. 2001 došlo ke skončení pracovního poměru u této organizace. U tohoto zaměstnavatele stěžovatel podle potvrzení ze dne 20. 3. 2001 pracoval od 1. 1. 1985 do 27. 1. 2001, kromě doby pobírání plného invalidního důchodu, tj. doby od 6. 7. 1991 do 5. 1. 1998.

Nyní přezkoumávaným rozhodnutím byl stěžovateli přiznán od 28. 1. 2001 dílčí starobní důchod podle ustanovení § 30 zákona č. 155/1995 Sb. Podle napadeného rozhodnutí bylo stěžovateli celkově zhodnoceno 15 031 dnů, z toho ve slovenském důchodovém pojištění 13 566 dnů a v českém důchodovém pojištění 1465 dnů s tím, že náhradní doba pojištění byla omezena na 80 %. Dále bylo zjištěno, že rozhodnutím S. p. v B. ze dne 20. 9. 2001 byl stěžovateli přiznán podle § 21 zákona č. 100/1988 Sb. od 28. 1. 2001 starobní důchod ve výši 6156 Kč měsíčně. Podle uvedeného rozhodnutí bylo zhodnoceno celkem 42 roků zaměstnání (15 560 dnů), pro výši důchodu je rozhodných 39 roků, z toho 32 roků ve 3. pracovní kategorii, a 7 roků ve 2. pracovní kategorii.

Jak již bylo výše uvedeno, dovolává se stěžovatel Nálezu Ústavního soudu č. 405/02, avšak bez bližšího konkrétního vymezení, v čem spatřuje možnost aplikace závěrů v tomto nálezu uvedených na nyní posuzovanou věc.

Nejvyšší správní soud v posuzované věci nejprve podotýká, že v posuzování problematiky důchodů přiznávaných za použití smlouvy č. 228/1991 Sb. došlo ve výkladu k určitému vývoji. Nejvyšší správní soud proto při posuzování této věci vychází i z rozsudku rozšířeného senátu tohoto soudu ze dne 26. 10. 2005, č. j. 3 Ads 2/2003 – 112. V tomto rozsudku se Nejvyšší správní soud (jeho rozšířený senát) zabýval i významem nálezu II. ÚS 405/02. I v posuzované věci je třeba konstatovat, že se zde projednávaný případ skutkově i právně odlišuje od případu stěžovatele. Ve věci, která byla posuzována výše uvedeným nálezem, byl stěžovateli českým nositelem pojištění přiznán dílčí starobní důchod před dosažením důchodového věku podle ustanovení § 31 zákona č. 155/1995 Sb., jehož výše byla dána aplikací čl. 11 odst. 3 a čl. 20 Smlouvy a dále § 61 zákona č. 155/1995 Sb. Vzhledem k tomu, že slovenský systém důchodového zabezpečení neumožňoval v té době přiznat předčasně starobní důchod za obdobných podmínek jako české právní předpisy, nevznikl zde stěžovateli ještě nárok na dávku a neměl tak v žádném systému zhodnocenou veškerou dobu zabezpečení za dobu trvání Federace. Ústavní soud pak provedl ústavně konformní výklad podmínek aplikace § 61 zákona č. 155/1995 Sb. a dovodil, že v takovémto případě je nutno pro výpočet důchodu započít veškerou dobu zabezpečení (pojištění), neboť by bylo v rozporu se zásadami právního státu a principem právní jistoty a předvídatelnosti práva upírat pojištěnci zpětné splnění podmínek nároku na dávku.

Pomíne-li Nejvyšší správní soud pro daný případ poněkud méně srozumitelnou zmínku o zákazu retroaktivity, stěžovateli (jak již bylo uvedeno, nikdo nárok na dávku neupíral), je poselství vyplývající z citovaného nálezu zřejmé. Rozdělení společného státu nemůže být pojištěnci na újmu ve výši jeho důchodových nároků v tom směru, že mu nebude v systému důchodového zabezpečení žádného z nástupnických států bývalé Federace zhodnocena doba zabezpečení (pojištění) získaná do doby 31. 12. 1992. V tomto kontextu je pak nutno chápat i právní názor Ústavního soudu, podle něhož dobu zaměstnání na Slovensku nelze považovat za dobu zaměstnání v cizině. Konsekventně předchozím tezí pak učinil Ústavní soud odkaz na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 9. 1997, sp. zn. 3 Cao 12/96. V dané věci je z úřední činnosti Nejvyššímu správnímu soudu známo, že nositel pojištění následně přiznal stěžovateli předčasný starobní důchod ve výši odpovídající zápočtu veškeré doby pojištění, po splnění podmínek nároku na starobní důchod ze slovenského systému důchodového zabezpečení, stěžovateli opět výši starobního důchodu upravil podle § 61 zákona č. 155/1995 Sb., to ostatně odpovídalo požadavkům stěžovatele uvedeným v ústavní stížnosti. Jak vyplývá z výše uvedeného, jednalo se o specifický případ, z něhož pro nynějšího stěžovatele nelze ničeho vytěžit. Stěžovatel v posuzované věci totiž nemá žádnou nezhodnocenou dobu zabezpečení (pojištění), kterou by mu bylo možno započíst ať již pro nárok či pro výši starobního důchodu v českém systému důchodového pojištění. Nejedná se u něho ani o retroaktivní upření nároku na dávku získaného za trvání Federace. Jednak věkovou podmínku pro nárok na starobní důchod splnil stěžovatel až po rozpadu ČSFR, takže mu za trvání Federace žádný nárok nevznikl, jednak se Slovenská republika jako jeden z nástupnických států bývalé ČSFR v plném rozsahu přihlásila k sanaci důchodových nároků stěžovatele a přiznala mu podle svých vnitrostátních předpisů starobní důchod ve výši odpovídající zápočtu veškeré získané doby zabezpečení na území Slovenské republiky. O tom zcela evidentně svědčí již zmiňované rozhodnutí S. p. v B. ze dne 20. 9. 2001. Protože, jak již bylo výše uvedeno, stěžovatel v kasační stížnosti konkrétně neuvádí, v čem měl být výše uvedený nálezn aplikován na jeho případ, považuje Nejvyšší správní soud výše konstatované odůvodnění, za dostačující, a to právě se zřetelem k obecně koncipované námitce stěžovatele, kterou tedy nepovažuje za důvodnou.

Přestože stěžovatel v podané kasační stížnosti nic bližšího a konkrétního nenamítal, považuje Nejvyšší správní soud za nutné konstatovat, že pro vznik nároku na starobní důchod z českého systému pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., je nutno splnit pouze dvě zákonné podmínky, a to dovršení předepsaného věku a získání potřebného počtu let pojištění. Jen tyto dvě skutečnosti jsou pro posouzení nároku na dávku právně relevantní. Naopak zcela bez vlivu na posouzení nároku jsou takové skutečnosti, jako je státní občanství pojištěnce či jeho trvalý pobyt. Státní občanství jako podmínku nároku na starobní důchod totiž současné české ani dřívější československé předpisy na úseku sociálního zabezpečení nikdy neupravovaly, trvalý pobyt na území České republiky byl pak podmínkou nároku na dávku pouze do 31. 12. 1995. Dnem účinnosti zákona č. 155/1995 Sb., tj. dnem 1. 1. 1996, byla tato podmínka z českých předpisů vypuštěna.

Klíčovým pro posouzení věci týkající se problematiky přiznávání důchodů podle zákona č. 155/1995 Sb. a Smlouvy, je pak výhradně otázka, jakým způsobem hodnotit pro nárok na starobní důchod doby zabezpečení získané do 31. 12. 1992, tedy v době existence společného Československého státu. Z čl. 11 Smlouvy vyplývá, že úprava podmínek nároku na starobní důchod i způsob zápočtu dob pojištění (zabezpečení) byla ponechána vnitrostátní úpravě smluvních stran a speciálně byly upraveny pouze zápočet dob zabezpečení pro vznik nároku na dávku v případech, kdy pojištěnec nezískal potřebnou dobu pouze s přihlédnutím dobám získaným na území jednoho smluvního státu (čl. 11 odst. 3),

a hodnocení dob získaných přede dnem rozdělení České a Slovenské federativní republiky v čl. 20 Smlouvy. Zvláštností posledně uvedeného ustanovení je vytvoření určité právní fikce, podle níž se v závislosti na sídle zaměstnavatele ke dni 31. 12. 1992, či naposledy před tímto dnem, považují za doby zabezpečení (pojištění) toho kterého smluvního státu všechny doby získané pojištěncem k tomuto datu, bez ohledu na to, na území kterého ze smluvních států byly v průběhu pojištění skutečně dosaženy.

Na tomto místě Nejvyšší správní soud podotýká, že zcela sdílí názor žalované a posléze i krajského soudu, že v situaci, kdy ke dni 31. 12. 1992 stěžovatel žádného zaměstnavatele neměl (byl poživatelé plného invalidního důchodu), bylo třeba zjistit zaměstnavatele, kterého měl stěžovatel naposledy před tímto dnem. Tento postup je zcela v souladu s dikcí čl. 20 odst. 1 Smlouvy.

V této souvislosti Nejvyšší správní soud uvádí (byť to stěžovatel rovněž nenamítal), že požadavkem na zápočet doby zhodnocené již jednou ve slovenském systému důchodového zabezpečení pro nárok na důchod v českém systému důchodového pojištění mimo rámec vymezený čl. 11 odst.3 Smlouvy mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení a bez ohledu na skutečné místo výkonu výdělečné činnosti či sídlo zaměstnavatele, je konstruováno jakési právo pojištěnce na volbu systému důchodového zabezpečení, v němž bude mít přednostně zhodnocenu dobu zabezpečení získanou do 31. 12. 1992, a to podle toho, v kterém systému bude přiznaný důchod vyšší. Takovýto právní názor však není podepřen ustanovením žádného právního předpisu, ať již z oboru jednoduchého či ústavního práva, tento požadavek navíc v sobě navíc nese výrazné diskriminační prvky, neboť jeho realizace by jednostranně zvýhodňovala ty účastníky důchodového zabezpečení bývalé ČSFR, kteří do 31. 12. 1992 byli výdělečně činní na území Slovenské republiky se sídlem zaměstnavatele tamtéž a mohli by tudíž žádat o důchod jak v České, tak i Slovenské republice, zatímco zřetelně znevýhodnění by byli ti účastníci, kteří do 31. 12. 1992 vykonávali výdělečnou činnost v České republice se sídlem tamtéž, neboť ti by mohli úspěšně žádat o důchod pouze v České republice, zatímco ve Slovenské republice by takovýto nárok úspěšně uplatnit nemohli, i kdyby důchod zde přiznaný byl při zápočtu veškeré doby zabezpečení získané do 31. 12. 1992 vyšší. Slovenská republika (její nositel pojištění) totiž při posuzování důchodových nároků důsledně uplatňuje čl. 20 Smlouvy, a ode dne vstupu do Evropské unie odmítá aplikovat dokonce i čl. 26 Smlouvy o odstraňování tvrdosti zákona.

Nejvyšší správní soud považuje za potřebné dále uvést, že čl. 20 Smlouvy, o nějž správní orgán opřel své rozhodnutí ve věci, se stal na základě přílohy č. II (podle čl. 20) Aktu o podmínkách přistoupení součástí Nařízení Rady 1408/71 v oddílu 44 č. 3, a je tedy ode dne 1. 5. 2004 pro posuzování důchodových nároků pro správní orgány i soudy s ohledem na čl. 10 a čl. 95 Ústavy bez výjimky závazný. Všechny doby pojištění a popřípadě všechny doby zaměstnání a bydlení získané podle předpisu členského státu přede dnem vstupu Nařízení v platnost se berou v úvahu při stanovení nároku získaných podle Nařízení (čl. 94 odst.2). Nároku se podle Nařízení nabývá, i když se tento nárok týká pojistné události, ke které došlo přede dnem Nařízení v platnost. Dnem vstupu Nařízení v platnost je třeba rozumět den jeho vstupu v platnost na území daného Českého státu (viz např. rozhodnutí Soudního dvora ve věcech C-2800 a C-129/00). Tenporální účinky práva evropských společenství se v obecné rovině vyznačují zákazem retroaktivity přímé, připouštějí však retroaktivitu nepřímou, tj. možnost aplikace nového práva na existující či do budoucna vznikající účinky (následky) situací nastalých za doby existence práva starého. Jakkoliv tedy bylo možno v době rozhodování správního orgánu připustit možnost

komparace důchodových nároků podle mezinárodní smlouvy a vnitrostátního práva, zanikla tato možnost s jistotou ode dne 1. 5. 2004, zřejmě však již ode dne 1. 6. 2002, neboť na temporální účinky tzv. Euronovely ústavy (ústavní zákon č. 395/2001.), jež změnila znění čl. 10 Ústavy a přiznala mezinárodním smlouvám k jejichž ratifikaci dal souhlas parlament, vyšší právní sílu než zákonu, je nutno vztáhnout stejná pravidla, jako na účinky cit. nařízení rady č. 1408/71. I kdyby tedy hypoteticky dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že pro stěžovatele by bylo výhodnější posouzení jeho nároku na starobní důchod výhradně podle českých vnitrostátních předpisů (což v posuzované věci nepřichází v úvahu, neboť stěžovatel byl zaměstnán u zaměstnavatele se sídlem ve Slovenské republice již od 9. 1. 1968), nemohlo by být rozhodnutí správního orgánu zrušeno, neboť věc by se vrátila do stádia správního řízení a správní orgán by v současné době byl již bezvýhradně povinen rozhodnout o nároku podle výše cit. Nařízení rady č. 1408/71 včetně čl. 20 Smlouvy mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení, což už napadeným rozhodnutím učinil. V současné době tedy již nejsou dány podmínky, aby se porovnával důchodový nárok stěžovatele podle mezinárodní smlouvy a vnitrostátních předpisů, neboť aplikace mezinárodní smlouvy (zde Smlouvy o přistoupení ČR k Evropské unii a návazně Nařízení rady 1408/71) je jediným přípustným řešením. Ostatně stěžovatel tuto námitku ani neuplatnil.

Podle rozsudku rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 3 Ads 2/2003, dnem 1. 6. 2002 pominula možnost správního orgánu rozhodujícího o dávkách důchodového zabezpečení (pojištění) zkoumat, zda posouzení nároku na dávku je výhodnější pro pojištěnce podle vnitrostátních předpisů či podle mezinárodní smlouvy. Doby zabezpečení získané pojištěncem do 31. 12. 1992 je tak možno od 1. 6. 2002 hodnotit pouze podle čl. 20 Smlouvy mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení. Rozšířený senát v této souvislosti posuzoval i otázku, zda tímto výkladem nezasáhl nepřipustně retroaktivně do právních poměrů vzniklých před tímto datem. Dospěl přitom k závěru, že nikoliv. Jak již bylo výše uvedeno, smlouva mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení byla zveřejněna ve Sbírce zákonů pod č. 228/1993 Sb., v platnost vstoupila a účinnosti nabyla dne 3. 5. 1993, podle svého čl. 34 odst. 1 byla prozatímně prováděna již od 1. 1. 1993. Součástí českého právního řádu tedy byla i před 1. 6. 2002. Vzhledem k tomu, že kromě své vnitrostátní působnosti měla i působnost mezinárodní, stála i v té době na prvním místě v pořadí aplikace v úvahu přicházejících právních norem, jinak svou právní silou rovnocenných. Ke dni 1. 6. 2002 tedy došlo pouze ke zúžení možnosti výběru, nikoliv však k retroaktivnímu působení právní normy. Bezvýhradná aplikace čl. 20 Smlouvy mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení na hodnocení dob zabezpečení získaných stěžovatelem do 31. 12. 1992 pak vede k závěru, že stěžovatel (pokud by se toho dovolával) podmínky nároku na starobní důchod z českého systému důchodového pojištění nesplnil. V této souvislosti nutno konstatovat k námitce stěžovatele, který tvrdil, že obsah soudního spisu prokazuje jeho nárok na vyměření starobního důchodu podle předpisů platných v České republice, je třeba uvést, že i Smlouva č. 228/1993 je předpisem platným v České republice a podle ní bylo v jeho případě postupováno. I tuto námitku stěžovatele, která byla rovněž vyslovena pouze v obecné rovině, považuje tedy Nejvyšší správní soud za nedůvodnou.

Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že rozhodnutí žalované ze dne 16. 11. 2001, č. x, jímž byl stěžovateli přiznán od 28. 1. 2001 dílčí starobní důchod podle ustanovení § 30 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění a podle smlouvy mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení, nedošlo k porušení zákona. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 4. 7. 2003, č. j. 28 Ca 74/2002 – 26 netrpí vadou nesprávného posouzení právní otázky ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. a/ s. ř. s.

Z důvodů shora uvedených Nejvyšší správní soud kasační stížnost stěžovatele jako nedůvodnou podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

Stěžovatel neměl ve věci úspěch, správní orgán nemá právo na náhradu nákladů řízení ze zákona a Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 60 odst. 1 a 2 a § 120 s. ř.s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 17. února 2006

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu